

OČEKÁVANÝ VÝVOJ TRHU S ELEKTRINOU V KONTINENTÁLNÍ EVROPĚ PO 1. ČERVENCI 2004

Pavel Šolc

CEPS_solc@ceps.cz

1. Střednědobá vize Evropské Komise vývoje trhu s elektřinou

Protože během relativně krátké doby (z pohledu energetiky) došlo již k druhé vlně změny legislativy, a důsledkem byla určitá nejistota investorů o dalším vývoji trhu a jeho rámce, připravila Evropská Komise dokument „Střednědobá vize vývoje trhu s elektřinou“ který stanovuje záměry vývoje trhu a jeho institucí do roku 2010.

Hlavními oblastmi jejichž vývoj definuje jsou :

- Institucionální uspořádání
- Rozvoj regionálních a Evropského trhu
- Harmonizace pravidel a mechanismů

Institucionální uspořádání obsahuje vymezení hlavních institucí a jejich rolí v procesu liberalizace:

Evropská Komise – monitoruje proces liberalizace , zpracovává analýzy postupu a hodnotící zprávy a předkládá je Evropskému Parlamentu, navrhuje opatření další legislativní normy

Národní vlády – jmenují členy komise regulátorů (EREG), zajišťují implementaci Evropské legislativy do národních zákonů, monitorují bezpečnost a spolehlivost dodávek a přijímají opatření na zajištění výstavby nových kapacit v případě indikování nedostatku

Regulátoři – zajišťují regulaci přirozených monopolů a podmínky a pravidla trhu, účastní se na přípravě legislativy, stanovují tarify a pravidla zúčtování odchylek a alokace přeshraničních kapacit

Provozovatelé přenosových soustav – zajišťují provoz a rozvoj přenosových soustav zajištění fungování trhu v rámci regulačního rámce, harmonizace technických standardů

Rozvoj trhu:

Protože mezi jednotlivými oblastmi v Evropě existují značná kapacitní omezení, a současně silná dominance národních hráčů na mnoha trzích , nevznikl dosud celoevropský trh. Kapacitní omezení spolu s výraznými rozdíly v cenách elektřiny způsobují, že při nedostatečnosti kapacit se vymezení na obou stranách omezení dvě cenové oblasti. Strategie dalšího vývoje se zaměřuje na vytvoření trhu ve dvou etapách. Nejprve vznik regionálních trhů, propojujících mezi sebou oblasti s relativně dostatečnou propojovací kapacitou a tedy regiony, ve kterých mohou vzniknout jednotné cenové oblasti a ve druhé fázi, ve vazbě na fungování trhu a dobudování sítí propojení trhů do jednoho celoevropského trhu.

V I. Fázi vzniknou Regionální trhy

- Iberijský (2005)
- Velká Británie/Irsko (2005)
- Západní Evropa (2005 až 2008)
- Východní Evropa (2005 až 2008)
- Skandinávie (již funkční)

- Itálie (regionalizovaný 2004)
- Jihovýchodní Evropa (2005 až 2008)
- Pobaltský (2005 až 2008)

V II. Fázi pak po odstranění či minimalizaci bariér se tyto regionální trhy propojí

Součástí Střednědobé vize je i „jízdni řád“ liberalizace do roku 2010 podle představ Evropské Komise. Zahrnuje tyto milníky :

Rok 2004

- Otevření trhu podle Směrnice 54/03 – implementace do národních zákonů
- Odstranění přeshraničních tarifů ve smyslu nařízení 1228/2003/EC
- Zavedení tržních mechanismů alokací kapacit

Rok 2005

- Přijetí Operational Handbook – závazné technické standardy provozu a plánování propojených soustav
- Všeobecný přístup na funkční veřejné trhy pro všechny oprávněné zákazníky ve všech členských zemích, buď vznikem“národního“ veřejného trhu, nebo volným přístupem na některý zahraniční veřejný trh

Roky 2006 až 2008

- Zavedení implicitních aukcí přeshraničních kapacit
- Koordinační mechanismů zajišťování regulační energie, výměna a přeshraniční trh podpůrných služeb
- Vnitrodenní trhy s elektřinou ve všech státech a jejich postupné propojování – přeshraniční vnitrodenní obchody

Rok 2010

- Integrace regionálních trhů – vznik jednoho veřejného trhu
- Implicitní koordinované aukce

2. Očekávaný vývoj cen

a) Predikce vývoje cen elektřiny

Nejvýznamnějším indikátorem očekávání trhu jsou ceny futures. Ty zahrnují v sobě aktuální očekávání výrobců, dodavatelů, obchodníků a dalších hráčů na trhu a samozřejmě i jejich znalosti. Vzhledem k nárůstu informací vyměňovaných a zpracovávaných na úrovni Evropských struktur a dále vzhledem k rozsahu Evropského trhu s elektřinou klesá váha a vliv významných informací, které má k dispozici pouze jeden nebo málo hráčů. Tím se většina tržních analýz stává robustnější a věrohodnější a rozdíl činí pouze hodnocení pravděpodobnosti klíčových faktorů jednotlivými účastníky trhu.

Z vývoje futures, který reprezentuje očekávání trhu vyplývá kromě sezónních vlivů jasné pokračování trendu k hranici 50 Eur/MWh produktu peak (peak = denní dodávka 8:00 až 20:00 hod) v druhé polovině roku 2005. U pásmové dodávky (base) je oproti stávajícím cenám zřetelný o něco nižší nárůst (na hodnoty okolo 35 Eur/MWh). To je odrazem zakalkulovaných vlivů (nedisponibilita výroby z větru a

vody), které dopadají zejména na špičkovou cenu elektřiny, zatímco cena base load vychází z poměrně stabilní výroby v základních zdrojích (uhlí, voda).

V hodnotách futures jsou zřejmě vedle inflačních trendů zakalkulovány výsledky bilančních studií (power adequacy reports) a tedy rizik nerovnováhy. Současně je částečně zakalkulováno i očekávání snížení síťových poplatků v Německu po ustavení regulátora a část tohoto snížení se projeví i ve zvýšení velkoobchodních cen elektřiny, zejména její špičkové části.

Nejvýznamnějšími faktory, které ovlivní vývoj k roku 2010 budou:

- environmentální politika EU a jednotlivých zemí : žádné změkčení této politiky, které by znamenalo impuls pro nižší růst cen elektřiny nelze očekávat. Znamé vlivy jsou již do cen zakalkulovány. Pokud by ovšem došlo k jakýmkoliv dalším zpřísněním, tlak na ceny elektřiny by nepochybně vzrostl
- rychlost synchronního připojení systému RAO-JES k systému UCTE: tento faktor bude naopak působit spíše ke stabilizaci cen . Nárůst dovozů elektřiny ze zemí východní Evropy lze předpokládat až na úrovni cca 20 TWh ročně. Vzhledem ke skutečnosti, že propojovací kapacity mezi střední a západní Evropou již jsou v současné době naplněny a nepřipouštějí další zvyšování vývozu a dále vzhledem k tomu, že není ve výhledu významný nárůst těchto kapacit, případné propojení by neznamenovalo zásadní vliv na změnu vývoje cen na Evropském trhu, ale pravděpodobně pouze významnou změnu ve struktuře výroby a dodávky v zemích střední Evropy

Zásadním prvkem, který bude ovlivňovat konečnou cenu elektřiny je cena síťových služeb. Ta je ve většině zemí regulována a tlak regulátorů (s výjimkou Německa) na snižování nákladů se již několik let projevuje. Na druhé straně začínají působit faktory, které povedou v následujících 10 letech pravděpodobně ke značnému nárůstu síťových a systémových sazeb. V první řadě je to rozvoj přenosových soustav, který musí zabezpečit plnění požadavků směrnice o bezpečnosti dodávek a zajistit též indikativní cíle pro velikost přeshraničních propojovacích kapacit, stejně jako i zabezpečení připojení nových větrných farem a posílení síťové infrastruktury, která musí být schopna absorbovat i velké změny toků, vyvolané nestabilitou výkonu větrných farem.

Mnohem významnějším faktorem je vliv neregulovatelných (převážně obnovitelných) zdrojů na náklady související se zabezpečením systémových služeb. Nárůst zdrojů proměnlivého výkonu s nízkým využitím (větrná a solární energie) vyvolá potřebu vyššího objemu systémových rezerv a jejich změněné struktury. Celkové náklady na zabezpečení systémových služeb se zvýší v jednotlivých zemích o 10 až 50%.

Třetím faktorem jsou náklady na zajištění subvencí pro provoz obnovitelných zdrojů. Na trhu s elektřinou budou tyto náklady socializovány prostřednictvím síťových tarifů , nebo prostřednictvím zvláštní sazby charakteru síťových tarifů. V každém případě dojde k nárůstu plateb souvisejících se spotřebou elektřiny, i když nebudou přímou součástí její ceny.